

Radyo, Televizyon, Telefon ve Bilgisayar gibi İletişim Araçları Vasıtasıyla Farklı Bir Mekânda Bulunan İmama Uyulmasının Hükmü Nedir?

22 Nisan 2025

Dinimizin, edâsını emrettiği ibadetlerin en önemlisi olan namaz, akıllı ve ergenlik çağına ulaşan her Müslüman'a farzdır. Cemaatle namazın meşruiyeti Kur'ân, Sünnet ve icmâ ile sabittir. Hz. Peygamber (s.a.s.), cemaatle namazı teşvik etmiş, hayatı boyunca cemaate namaz kıldırarak, hastalandığında bile bunu terk etmemiş ve cemaate katılarak Hz. Ebû Bekir'in (r.a.) arkasında namaz kılmıştır. (bk. Buhârî, Ezân, 29, 30; Müslim, Mesâcid, 245-254 [649-652]) Cemaatle namaz, İslâm'ın şiarı (sembolü) olan bir ibadet haline gelmiştir. Birlikte kılınan bir namazda imam ile ona uyanların oluşturduğu topluluğa cemaat denir. Cemaatle namaz kılınırken imama uymaya "iktidâ", uyan kimseye ise "muktedî" denilmektedir.

İktidânın geçerli olabilmesi için diğer şartların yanında mekân birliğinin bulunması, imama uymaya niyet edilmesi ve namazın rükünlerinde imamın intikallerinin takip edilmesi gerekir. Hz. Peygamber'in söz ve uygulamalarına bakıldığında cemaatle namaz kılınabilmesi için imam ile cemaat arasında mekân birliğinin bulunması gerektiği açıkça görülmektedir. Nitekim Hz. Peygamber (s.a.s.), ezân işitildiğinde mescide "gidilmesini" istemiş (bk. İbn Mâce, Mesâcid ve Cemaât, 17 [792]) ve cemaatin en az iki kişinin bir araya gelmesiyle oluşabileceğini beyan etmiştir. (bk. Buhârî, Ezân, 35 [658]; Nesâî, İmâmet, 47 [842-843]) Hz.

Peygamber (s.a.s.) ve sahâbe-i kiramın (r.a.) uygulamalarına dayanarak fakihlerin ulaştıkları genel kabule göre de cemaatle namazın sahih olabilmesi için imam ile muktedî arasında mekân birliğinin sağlanmış olması şarttır. Örneğin imamla cemaat arasında yol veya nehir bulunması bu şartın gerçekleşmesine engel sayıldığından böyle durumların imama uymayı geçersiz kıldığı fakihler tarafından kabul edilmiştir. Aynı şekilde mescid ve müştemilatının hakikaten veya hükmen sınırları dışında olan birinin, mekân birliği sağlanamadığından mescidin içinde namaz kıldırana uymasına da cevaz verilmemiştir. (bk.

Kâsânî, Bedâ'i, 1/226; Remlî, Nihâyetü'l-muhtâc, 2/198; İbn Nüceym, el-Bahr, 1/384; 2/127; el-Fetâva'l-Hindiyîye, 1/87; İbn Âbidîn, Reddü'lmuhtâr, 1/550) İbadetlerde taabbüdîlik esastır. Yani ibadetler, Allah tarafından nasıl emredilmiş ve Hz. Peygamber (s.a.s.) tarafından nasıl edâ edilmişse ona uygun olarak yerine getirilir. Dolayısıyla ibadetin temel vasıflarını değiştirecek veya ibadeti ortadan kaldıracak yorumlara gidilmemelidir. Namazların fizikî olarak aynı mekânda cemaatle kılınmasının birçok hikmeti vardır.

Namazın cemaatle kılınması Müslümanların bir araya gelmelerini, hep birlikte bir şahs-ı manevî oluşturmalarını, ümmet olma şuuru kazanmalarını aralarında sevgi ve yardımlaşmanın yerleşmesini, birbirlerinden haberdar olarak dayanışma içerisinde bir toplum oluşturmalarını, bilgi-görgü alışverişinde bulunmalarını, faydasız işlerin ve günahların işlendiği ortam ve topluluklardan uzak kalmalarını sağlamaktadır. Namaz cemaatle eda edildiğinde daha dikkatli ve bilinçli davranıldığı da bir gerçektir. Ayrıca cemaatle namazın feyiz ve bereketi münferit kılınan namazdan çok daha fazla hissedilmektedir.

Cemaatle namaz bir kısmını kavrayabildiğimiz dünyevî ve uhrevî pek çok hikmeti barındırmakta olup bu hikmetlerin gerçekleşmesine aykırı olacak uygulamalara gidilmemelidir. Meşru bir mazeretle cemaatle namaza katılamayan kişi, bulunduğu yerde cemaat oluşturarak namazını kılabilir. Buna da imkân bulamaması durumunda namazını tek başına eda eder. Sonuç olarak telefon, televizyon, internet vb. araçlarla mekân birliği sağlanmayacak şekilde imama uyularak eda edilen namazlar geçerli olmaz. Bu şekilde kılınan namazların vakit içerisinde yeniden kılınması veya vakit çıkmışsa kaza edilmesi gerekir.

Kaynak: Diyanet İşleri Başkanlığı, Din İşleri Yüksek Kurulu Fetvaları (12. Baskı, 2025), s. 225